

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.029
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК

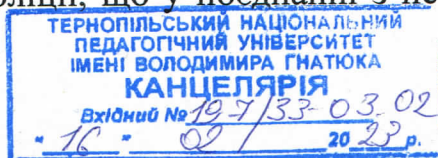
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Тюріної Валентини Олександрівни

на дисертацію Шкляра Анатолія

**«Формування професійної компетентності офіцерів поліції до
профілактики правопорушень неповнолітніх», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні педагогічні науки**

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Актуальність дослідження Анатолія Шкляра зумовлена важливістю формування професійної компетентності офіцерів Національної поліції України у контексті здійснення профілактики правопорушень неповнолітніх та розглядається як умова ефективності та якості виконання їхніх службових обов'язків. У зв'язку з цим посилюється увага до аспекту вивчення превентивного виховання, набуття поліцейськими необхідного досвіду здійснення профілактичних заходів з неповнолітніми правопорушниками. Погоджуємося з позицією дисертанта, що на сьогоднішній день професійна діяльність офіцерів ювенальної превенції характеризується багатофункціональністю, динамічністю, особливими умовами напруженості, регламентованістю, чітким керуванням діями, їх злагодженістю й узгодженістю, адже пов'язана з безперервним вирішенням сукупності нагальних проблем і завдань. Гострота теми дисертаційного дослідження здобувача також обумовлена ще й недостатністю наукових робіт, що ґрунтуються на сучасних підходах та положення нового Закону України «Про Національну поліцію», присвячених класифікації видів профілактичної діяльності Національної поліції, що у поєднанні з необхідністю комплексного

наукового аналізу даного питання обумовлює важливість та своєчасність обраної дисертантом теми дослідження.

Важливо зазначити, що дисертаційна робота Шкляра Анатолія виконана в контексті тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика діагностико-профілактичної роботи з попередження і подолання девіантної поведінки індивідів» (державний реєстраційний номер 0119U100924). Відтак актуальність представленого дослідження є незаперечною і вимагає цілісного обґрунтування теорії і практики системної діяльності щодо формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх, що також підтверджується і визначеними автором суперечностями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації дає підстави вважати, що наукові положення та висновки, сформульовані в ній, є достатньо обґрунтованими та достовірними, що було забезпечено кількома чинниками:

- комплексним використанням методів науково-педагогічного дослідження: теоретичних, емпіричних, математичної статистики;
- достатньою експериментальною базою дослідження та кількістю респондентів (96);
- апробацією результатів дослідження на конференціях та семінарах різного рівня (серед них 4 міжнародні конференції);
- упровадженням результатів дослідження в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 725/33-03 від 05.09.2022 р.), а також впровадження в діяльність Тернопільського районного управління поліції ГУНП в Тернопільській області (довідка про впровадження № 10836/01/24/10-22 від 17.10.2022 р.); відділення поліції № 1 (м. Тернопіль) Тернопільського РУП ГУНП в Тернопільській області (довідка про впровадження № 6702/115/4/03 від

17.10.2022 р.); Хмельницького РУП ГУНП в Хмельницькій області (довідка про впровадження № 12758 від 14. 10.2022).

Варто відзначити, що подана дисертація побудована на належній джерельній базі, яка представлена нормативними документами, фундаментальними науковими працями вітчизняних і зарубіжних науковців, енциклопедичними та періодичними виданнями із загальних питань профілактики правопорушень неповнолітніх, формування професійної компетентності офіцерів ювенальної превенції, тренінгових технологій. Загалом дисертантом проаналізовано 298 наукових джерел (із них 89 – іноземними мовами), в яких досліджувана проблема розглядається під кутом зору психології, педагогіки та юриспруденції, що створило передумови для системного міждисциплінарного висвітлення теми.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами, відповідає змісту дисертації та висвітлює її основні положення.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Оцінюючи дисертаційну роботу за параметрами новизни, відзначаємо її цілковиту очевидність, оскільки вперше розроблено й впроваджено оригінальну, на нашу думку, модель формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування означеної компетентності (формування мотивації до здійснення профілактики протиправної поведінки неповнолітніх за допомогою розробки стратегії копінг-поведінки; організація індивідуальної профілактичної роботи з неповнолітніми правопорушниками; використання активних групових методів при проведенні тренінгів з офіцерами ювенальної поліції; розвиток умінь і навичок впевненої поведінки поліцейських засобами тренінгу).

До того ж здобувачу вдалося розширити наукові уявлення про ключові поняття дослідження: «правопорушення», «профілактика правопорушень неповнолітніх», «професійна компетентність офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх»; удосконалити навчально-методичне

забезпечення формування професійної компетентності офіцерів ювенальної превенції до означеного виду діяльності з використанням тренінгових технологій.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Поза сумнівом є і практичне значення дослідження, яке полягає в розробці практичного інструментарію для діагностики професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх. Позитивно оцінюємо і розробку авторських тренінгів (тренінг профілактики правопорушень неповнолітніх; тренінг розвитку особистісно-професійних якостей; тренінг сенситивності; тренінг розвитку умінь і навичок упевненої поведінки; тренінг формування іміджу успішного поліцейського), спрямованих на формування у офіцерів Національної поліції України професійної компетентності до профілактики правопорушень неповнолітніх.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Запропоновані в роботі теоретичні та методичні матеріали можуть бути використані в практиці поліцейських ювенальної превенції під час проведення профілактичних занять з неповнолітніми правопорушниками; на курсах підвищення кваліфікації співробітників Національної поліції України; для розробки навчально-методичних посібників.

Оцінка структури та змісту дисертації. Заслуговує на позитивну оцінку структура дисертації, яка переконливо віддзеркалює логіку дослідницького задуму, і дає можливість прослідкувати та визначити рівень розв'язання завдань дослідження.

Робота складається з двох анотацій, написаних українською та англійською мовами, списку опублікованих праць за темою дисертації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел із 298 найменувань, 5 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 331 сторінка, з яких – 262 сторінки основного тексту.

У вступі розкрито актуальність проблеми, ступінь її дослідженості, коректно визначено науковий апарат дослідження. Чітко сформульовані завдання дослідження уможливили оптимальне визначення загальної стратегії дослідницького пошуку.

У першому розділі – «Формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх як науково-педагогічна проблема» – глибоко розкрито сутність ключових понять дослідження «правопорушення», «профілактика правопорушень неповнолітніх», «професійна компетентність», «адміністративна діяльність поліції з профілактики правопорушень неповнолітніх», «професійна компетентність офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх». Позитивно оцінюємо чітку позицію автора щодо аналізу видів адміністративної діяльності поліцейських у сфері профілактики правопорушень неповнолітніх.

Показовим є і розроблений компонентний апарат дослідження, висвітлений у таблиці 1.11 (с. 126), що дозволив дисертанту виокремити рівні сформованості професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх: низький, середній і високий.

У другому розділі – «Моделювання процесу формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх» – обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, розроблено модель та змістово-процесуальне забезпечення формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх.

На схвальну оцінку заслуговують визначені автором організаційно-педагогічні умови та авторська модель формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх, яка характеризується цілісністю, системністю та оригінальністю.

Варто відзначити авторську інтерпретацію змістово-процесуального забезпечення процесу формування професійної компетентності офіцерів поліції до означеного виду діяльності з використанням тренінгових технологій

(підрозділ 2.3), яке представлено на основі розробки комплексної тренінгової програми, що містить п'ять модулів-тренінгів (тренінг профілактики правопорушень неповнолітніх; тренінг розвитку особистісної ефективності; тренінг сенситивності; тренінг розвитку умінь і навичок упевненої поведінки; тренінг формування іміджу успішного поліцейського).

Третій розділ – «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх» – містить основні результати експериментальної роботи та їх аналіз.

Автором продумано програму експериментального дослідження, що складається з констатувального й двох зрізів формувального етапів. У цьому розділі дисертант доводить правильність вихідної методології результатами експериментальної роботи, яка проводилася впродовж 2018 – 2021 рр., і охопила 96 поліцейських Національної поліції України.

Про ефективність здійсненого дослідження свідчать отримані результати, їх якісний та кількісний аналіз. Позитивно оцінюємо розроблений діагностичний інструментарій (анкети, тести, авторські і модифіковані методики), коректне використання методів математичної статистики та представлені в роботі математичні розрахунки, що підвищують достовірність отриманих результатів.

Глибокий і системний аналіз проблеми дослідження дав можливість здобувачу сформулювати достатньо обґрунтовані висновки до розділів та загальні висновки, що відповідають поставленій меті та завданням дослідження.

Матеріали, подані в додатках (аналіз зарубіжного досвіду профілактики правопорушень неповнолітніх; приклади прийомів і мовних стратегій НЛП для поліцейських на тренінгових заняттях; комплексна тренінгова програма для поліцейської ювенальної превенції; портфоліо для дослідження стану сформованості професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики

правопорушень неповнолітніх), сприяють повноті сприймання основного тексту дисертації.

Кваліфікаційна наукова робота відповідає вимогам щодо його оформлення та принципам академічної доброчесності.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Заслугує на схвальну оцінку і фундаментальний доробок Шкляра Анатолія, представлений у його 11 наукових публікаціях (із них 8 – одноосібних), з яких 3 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному збірнику публікацій, 7 статей у збірниках матеріалів конференцій. Аналіз цілей та висновків статей засвідчив їх відповідність науковим результатам дисертації.

Зміст, обсяг та кількість друківаних праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії та надають здобувачу право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Однак поряд із загальною позитивною оцінкою наукових здобутків дисертанта, вважаємо за доцільне, у контексті наукової дискусії, висловити деякі зауваження і побажання:

1. Вважаємо, що при доведенні актуальності теми дослідження доцільно було б виокремити недоліки і труднощі, що існують в практиці професійної діяльності офіцерів ювенальної превенції, і детермінують необхідність вдосконалення процесу формування їхньої професійної компетентності до профілактики правопорушень неповнолітніх.

2. Позитивно оцінюючи розроблені автором тренінги, представлені в додатках Г 1–Г 4 і табл. 3.13 на с. 235, вважаємо, що робота б значно виграла в разі детального опису їх змістового наповнення.

3. Позитивно оцінюючи обґрунтовані автором організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх (п. 2.1), зауважимо, що для

уникнення суб'єктивного підходу варто було б використати метод експертних оцінок.

4. На наше переконання, теоретичне значення роботи зросло б, якби автор використав зарубіжний досвід при розробці авторської моделі формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх, тим більше, що він ґрунтовно представлений у додатку А дисертації.

Проте зазначені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів представленої дисертаційної роботи й засвідчують її перспективність.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Підсумовуючи вище окреслене, констатуємо, що дисертація «Формування професійної компетентності офіцерів поліції до профілактики правопорушень неповнолітніх», є самостійним і завершеним дослідженням, яке за рівнем наукової новизни і практичного значення відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Шкляр Анатолій, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціології та психології
Харківського національного університету
внутрішніх справ, МВС України

Валентина ТЮРИНА